

Szczepan W. Ślaga

Absolwent filozofii ATK doktorem honoris causa Uniwersytetu Łódzkiego

Studia Philosophiae Christianae 31/1, 230-232

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Oczywiście chrześcijańskie wychowanie i samowychowanie musi nie tylko uwzględnić ale przede wszystkim zastosować naukę św. Tomsza o wszystkich sprawnościach nadprzyrodzonych, „wlanych” nam wraz z łaską uświęcającą, a następnie o Darach Ducha Świętego oraz Sakramentach świętych. Przede wszystkim jednak należy dobrze rozwinąć naukę o metodzie stosowania tejże nauki w praktyce codziennego postępowania ludzkiego i w urabianiu prawdziwie chrześcijańskiego charakteru tak w poszczególnych wiernych, jak i w społecznościach oraz narodach. Jest to wielkie zadanie młodych „spadkobierców” nas starych profesorów etyki filozoficznej, a jeszcze bardziej teologii moralnej oraz pedagogiki i nauk społecznych.

SZCZEPAN W. ŚLAGA

ABSOLWENT FILOZOFII ATK DOKTOREM HONORIS CAUSA UNIWERSYTETU ŁÓDZKIEGO

W bieżącym roku przypada jubileusz 70-lecia Łodzi Akademickiej. Obok zaplanowanych na okres zimowo-wiosenny licznych spotkań naukowych na 8 łódzkich uczelniach i wielu imprez kulturalnych i sportowych, centralna uroczystość miała miejsce 20 stycznia br. w Teatrze Wielkim w Łodzi w obecności najwyższych władz państwowych, wojewódzkich, miejskich oraz przedstawicieli senatów wielu uczelni polskich. Tegoż dnia w Auli Uniwersytetu Łódzkiego miała miejsce podniosła uroczystość nadania tytułu doktora honoris causa księdzu profesorowi drowi hab. Józefowi Tischnerowi z Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie.

Fakt uhonorowania przez UŁ najwyższym tytułem uniwersyteckim Autora *Nieszczęsnego daru wolności*, czynnego uczestnika polskiego życia społecznego, myśliciela katolickiego, filozofa pracy, dramatu, nadziei i troski, jest wyrazem uznania dla tych wartości, które stanowią najgłębszy fundament filozofii człowieka i zarazem najistotniejszy element bytu narodowego, a które są ostatecznie zakorzenione w przesłaniu ewangelicznym. Stąd radość i dumą nie tylko łódzkiego środowiska akademickiego, ale wszystkich, którym bliska jest troska o dobro i wolność człowieka oraz o kształt i przyszłe losy naszego narodu.

Szczególne powody do dumy i radości ma Wydział Filozofii Chrześcijańskiej Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, z którym łączyły ks. Tischnera liczne i bliskie związki¹.

a) Ks. Tischner (ur. 12 marca 1931 w Starym Sączu) po roku studiów na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego przeniósł się na Wydział Teologiczny UJ wstępując jednocześnie do Krakowskiego Seminarium Duchownego. Po ich ukończeniu odbył studia uzupełniające na Wydziale Filozofii ATK uzyskując w 1957 r. absolutorium. Zaliczył łącznie i zdał egzaminy z 29 przedmiotów, m.in. u profesorów: K. Dąbrowskiego, B. Rosińskiego, B. Gaweckiego, W. Wąsika, P. Chojnackiego, J. Iwanickiego, W. Urmanowicza, K. Klósaka;

b) w r. akad. 1956/57 pełnił ks. Tischner funkcję asystenta przy katedrze Historii Filozofii Nowożytnej, kierowanej przez ks. prof. K. Klósaka;

c) po studiach specjalistycznych na Wydziale Historyczno-Filozoficznym UJ i po uzyskaniu u prof. R. Ingardena magisterium (1959) i doktoratu (1963 – recenzenci W. Tatarkiewicz i J. Leszczyński) habilitował się w ATK 27 czerwca 1972 r. na podstawie rozprawy *Fenomenologia świadomości egotycznej* (stron masz. 318). Recenzentami

¹ Wykorzystuję tu dane z teczek Akt studenckich oraz z Dokumentacji przewodu habilitacyjnego ks. dra Józefa Tischnera, znajdujące się w archiwum dziekanatu Wydziału Filozofii ATK (sygn. R-31/435/72).

byli: prof. dr I. Dąbska, ks.doc.dr hab. M. Jaworski i doc. dr hab. W. Stróżewski. Uzyskał stopień naukowy doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie antropologii filozoficznej, zatwierdzony 25 lutego 1974 przez ówczesną CKK do Spraw Kadr Naukowych przy Prezesie Rady Ministrów;

d) w jednym z pierwszych numerów nowoutworzonego półrocznika wydziałowego *Studia Philosophiae Christianae* (r. II: 1966 nr 1, ss. 205–257) ks. Tischner opublikował obszernie i wnikliwe studium pt. *Strukturalne zagadnienia refleksji i spostrzeżenia immanentnego w świetle niektórych tez Edmunda Husserla*. Wygłaszał też odczyty w ATK.

Już sam fakt przypomnianych i nadal trwających związków ks. Tischnera z ATK napawa Wydział Filozofii uczuciami dumy i uznania, a zarazem niejako przynagla obecny zespół redakcyjny *Studia* do miłego obowiązku kronikarskiego odnotowania tego doniosłego dla kultury polskiej wydarzenia.

Wróćmy zatem do samej gali promocyjnej rozpoczętej odśpiewaniem przez chór uniwersytecki hymnu *Gaude Mater Polonia*. Otwierając uroczystość i witając rektorów, senat, profesorów, honorowych gości i publiczność wypełniającą szczerze Aulę wraz ze schodami i balkonami, Rektor UŁ, prof. dr hab. Michał Seweryński w pięknych i tchnących ciepłem słowach² wskazał na to, że uhonorowanie ks. Tischnera doktoratem stanowi „wyraz uznania filozofowi podejmującemu rozważania nad odwiecznym dramatem ludzkiego bytu; publicyści zaangażowanemu w propagowanie ideałów etycznych w życiu społecznym, demokracji, tolerancji oraz właściwych relacji pomiędzy Państwem a Kościołem; kapłanowi pochyłonemu z serdeczną troską nad człowiekiem poszukującym Boga, który obdarzył nas swą gnością i 'nieszczytnym darem wolności'...”

W wystąpieniu promotorskim prof. dr hab. Ryszard Panasiuk zaprezentował zarys osiągnięć filozoficznych i zaangażowanie etyczno–społeczne ks. Tischnera, którego uważa za „oryginalnego myśliciela i wybitnego filozofa”. W swej twórczości Tischner inspirował się nie tylko dziełem Espargana, lecz łączy fenomenologię z myślą Maxa Schellera i hermeneutyką P. Ricoeura czy E. Lévinasa dochodząc do własnego stanowiska filozoficznego, w którym nie był pojmowany po Arystotelesowsku, ale człowiek i jego los staje się „przedmiotem szczególnego zatroskania badacza inspirowanego się przesłaniem Ewangelii”. Prof. Panasiuk stwierdza, że „Profesor Tischner jest filozofem chrześcijańskim [...] Jako chrześcijanin bowiem traktuje on przekaz ewangeliczny jako nie podlegający kwestionowaniu prawdę wiary, jako filozof zaś przekaz ten, owo przesłanie pochodzące od proroków Izraela oraz Chrystusa pragnie przybliżyć człowiekowi współczesnemu, mówiąc mu o owym przesłaniu językiem dnia dzisiejszego, odczytując na nowo jego wiecznie aktualny sens”. Podkreślając subtelność analiz, oryginalność i śmiałość myśli, własny nowy wkład w antropologię filozoficzną, wskazuje Panasiuk na to, że mamy tu do czynienia z filozofowaniem niezmiernie serio, z filozofowaniem z wnętrza człowieka, będącym nieustannym dialogiem z bliźnim i zarazem ukazującym istotną rolę dialogu w kształtowaniu człowieczeństwa.

W swym wykładzie *O myśleniu i doświadczeniu w królestwie wiary* Laureat podjął pogłębioną refleksję nad polską świadomością religijną biorąc za punkt odniesienia katolicyzm szwajcarski analizowany przez Ursula Altermatta w książce *Katolicyzm i nowoczesny świat*. Wyzwolone z więzów totalitaryzmu społeczeństwo polskie wraz ze swą wiarą, własnymi problemami i sposobem myślenia, doświadcza – inaczej niż szwajcarskie – dramatycznego zetknięcia z nowoczesnością, z postmodernizmem, zetknięcia rodzącego postawę defensywną. Jednak „katolicyzm tradycji i defensywny

² Maszynopisy tekstów wystąpienia rektora UŁ prof. M. Seweryńskiego, promotora prof. R. Panasiuka, a także cytowanej niżej opinii prof. W. Stróżewskiego zostały mi grzecznościowo udostępnione przez Biuro Promocji Uniwersytetu Łódzkiego.

ulega głębokiemu załamaniu”³. Ale i modernizm popada w kryzys, pojawiają się nowe filozofie (m.in. Husserla, Bergsona) nawołujące do powrotu do źródeł, do doświadczenia, do reformy rozumu. Samo bowiem „myślenie bez doświadczenia jest puste, doświadczenie bez myślenia jest ślepe”. Krytyka racjonalizmu przenika na teren religii, bowiem „także rozum chrześcijaństwa wymaga reformy”, wyzwolenia się od lęków przed współczesną filozofią i nauką. „Wszystkie wymienione okoliczności – mówi Tischner – a więc powrót do źródeł, reforma chrześcijańskiego rozumu, przyswojenie Kościołowi doktryny praw człowieka, idą w parze z pogłębieniem rozumienia samej istoty wiary [...] Jak się to dzieje, że chrześcijańska prawda i wartość odrywają się od katolickiego pnia, żyją poza oficjalnym katolicyzmem i tam przynoszą owoce?”. W odpowiedzi stwierdza, że polska wiara zdała egzamin w walce z totalitaryzmem. Uważa, iż wiara rodząca się „z pragnienia sensu w świecie bez sensu” i wiara zrodzona z pragnienia dobra po spotkaniu ze złem, której jako wartości dają „z zewnątrz” świadectwo niektórzy myśliciele, winni się spotkać, aby się wzajemnie wzbogacić i aby „doświadczenie powracania do źródeł wiary, rozumu i wolności” stało się pojęciem zrozumiałym przez wszystkich.

Koncert Chóru Uniwersytetu Łódzkiego i *Gaudeamus* zakończyły oficjalne uroczystości. W części nieoficjalnej zaproszeni goście prowadzili ciekawe rozmowy przy tradycyjnej lampce wina i występach kapeli i delegacji Związku Podhalan, którego ks. Tischner jest kapelanem. Oni także w najważniejszy dla siebie sposób oddali cześć – jak mówił Rektor – „synowi ziemi podhalańskiej, z której wyniósł miłość do Boga i do ludzi i której odplaca przywiązaniem, dając przykład na to, że poszanowanie, które wszyscy winniśmy swym małym ojczyznom, nie przeszkadza być Europejczykiem”. W tym kontekście nader trafnie brzmią stwierdzenia prof. W. Stróżewskiego z UJ, wyrażone w opinii dotyczącej przyznania Tischnerowi doktoratu honoris causa UŁ: „Ks. Józef Tischner jest filozofem troski: troski o drugiego człowieka, ale także troski o kształt społeczeństwa, przede wszystkim zaś własnej ojczyzny [...] Przejawem troski o Polskę i jej losy są także książki *Polska jest Ojczyzną*, *Polski młyn* i wydany niedawno tom znakomitych esejów *Nieszczęsny dar wolności*. Bodaj nikt inny nie trafił tak w sedno sprawy jak Tischner w tej właśnie książce. Ukazał z bezwzględną szczerością, na czym polega nasz dzisiejszy dramat, rozdarcie między pragnieniem wolności i niezdolnością dorobienia do jej wymagań”. Nie sposób na zakończenie nie powtórzyć za prof. Stróżewskim, że „Tischner jest myślicielem głęboko chrześcijańskim, zakorzenionym w najgłębiej pojętej tradycji katolickiej. Wbrew jego niektórym krytykom (a jest ich wielu!), sądzę, że nikt lepiej od niego nie rozumie istoty przesłania Jana Pawła II, kierowanego i do świata i do Polaków, a zawartego zwłaszcza w jego encyklikach społecznych: wystarczy przypomnieć cykl artykułów Tischnera na temat *Veritatis splendor*. Niewielu też ludzi zgłębiło tak gruntownie istotę dzisiejszych problemów chrześcijaństwa, zarówno w jego wymiarze powszechnym, jak i – w szczególności – polskim”.

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI INFORMACJA W NAUCE I FILOZOFII ATK, 26 X 1994 R.

Dnia 26 X 1994 r. odbyła się na Akademii Teologii Katolickiej, zorganizowana przez Katedrę Filozofii Przyrody i Metodologii Nauk Systemowo-Informacyjnych Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej, konferencja *Informacja w nauce i filozofii*. Okazją

³ Tekst wykładu został opublikowany w *Tygodniku Powszechnym* nr 7(2379) z dnia 12-02.1995, s. 8-9. Dalsze przytoczenia zaczerpnięto z tego tekstu.